

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-  
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO  
9/2007 vp**

**Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain  
muuttamisesta**

***Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle***

**JOHDANTO**

***Vireilletulo***

Eduskunta on 6 päivänä marraskuuta 2007 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta (HE 136/2007 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

***Asiantuntijat***

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Esko Salo, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Timo Meling, työministeriö
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija Antti Kondelin, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lainopillinen asiantuntija Outi Tähtinen, Suomen Yrittäjät ry
- kassanjohtaja Markku Virtanen, Palvelualojen työttömyyskassa.

**VALIOKUNNAN KANNANOTOT**

***Perustelut***

Valiokunta on käsitellyt asiaa oman toimialansa osalta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä.

**Työaikapankkijärjestelmien käyttöönnoton  
helpottaminen**

Valiokunta pitää työaikapankkijärjestelmiä tärkeinä. Toimivilla työaikapankkijärjestelyillä voidaan lisätä sekä työntekijöiden että työnanta-

jien kannalta myönteisiä työaikajoustoja sekä helpottaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Lakiehdotuksella säädetään siitä, miten työaikapankin käyttö vaikuttaa mahdollisessa työttömyystilanteessa työttömäksi jäävän työttömyysetuuksiin. Esityksen perustelujen mukaan tavoitteena on muuttaa työttömyysturvaa koskevia säännöksiä niin, että ne edistäisivät työaikapankkijärjestelmien käyttöönottoa.

Ensisijaisesti työaikapankkiin säästetään tehtyä työaika ja sieltä nostetaan palkallista vapaa-aikaa. Työaikapankkiin säästettäviä eriä voivat olla esimerkiksi työajan tasointusjaksoihin ja liukuvaan työaikaan liittyvät tasoituserät, eri työ-

ehtosopimuksiin perustuvat työajan lyhennyserät ja vuosilomalain mukaiset säästövapaat. Tällöin kyse on yleensä vapaiden siirtämisestä sellaiseen myöhempään ajankohtaan, joka sopii paremmin työntekijän tarpeisiin tai töiden järjestelyyn.

Työaikapankkiin voidaan säästää myös vapaaksi vaihdettuja lomarahoja, lisä- ja ylitöitä sekä muita vapaa-ajaksi muutettuja työaika- korvauksia. Tällaisella rahallisten etuuksien vaihdolla vapaa-ajaksi voi olla vaikutuksia esimerkiksi eläke-etuuksien kertymiseen. Lakiehdotuksen mukaan työaikapankkiin säästettyjä palkkaeriä tai sieltä nostettuja rahakorvauksia ei laskettaisi mukaan päivärahan perusteena olevaan ansioon. Valiokunta pitää tärkeänä, että työaikapankkijärjestelmistä sovittaessa ja niistä tiedotettaessa kiinnitetään työntekijöiden huomiota rahakorvauksien vapaiksi muuttamisen vaikutuksiin sosiaalietuuksiin.

Valiokunta korostaa esityksen tavoitetta edistää työaikapankkijärjestelmien käyttöönottoa selkiyttämällä työttömyysturvaan liittyviä säännöksiä. Valiokunta painottaa, että lainmuutosten vaikutuksia ja järjestelmän toimivuutta tulee seurata. Jos säännösten soveltamisessa tulee ongelmia tai edunsaajille aiheutuu kohtuuttomia tilanteita taikka jos työaikapankkijärjestelmien käyttö työttömyysturvasäännösten johdosta hankaloituu, asiaan tulee palata pikaisesti.

### **Työaikapankin vaikutukset soviteltuun työttömyyspäivärahaan**

Lakiehdotuksessa säädetään siitä, miten työaikapankkiin säästettyä tai sieltä nostettua työaikaä käsitellään tutkittaessa sovitellun työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksiä. Työaikana otettaisiin huomioon sekä aika, jonka työntekijä on säästänyt työaikapankkiin, että aika, jonka hän pitää palkallisena vapaana. Sovittelussa huomioon otettavaa tuloa olisivat sekä työaikapankkiin säästetyt että sieltä nostetut ansiot. Säästetyillä ansioilla tarkoitettaisiin paitsi rahana tehtyjä talletuksia, kuten ylityökorvauksia tai lomarahoja, myös aikana talletettua työaikaä vastaavaa palkkaa. Työaikapankista nostettuja

ansioita olisivat rahakorvaukset ja pidetyltä vapaa-ajalta maksettu palkka.

Ehdotus merkitsee sitä, että sovitellun päivärahan saamisen edellytyksissä työaikapankkiin talletetut ja nostetut erät tulisivat huomioon otetuiksi useaan kertaan. Tämä heikentäisi työaikapankkia käyttävän työntekijän mahdollisuuksia saada soviteltua päivärahaa. Ehdotusta on esityksessä perusteltu sillä, että työaikapankkijärjestelmä sopii huonosti tilanteisiin, joissa henkilölle maksetaan soviteltua työttömyyspäivärahaa hänen tekemänsä työn vähäisyyden vuoksi. Perustelujen mukaan on tärkeää estää mahdollisuudet järjestelmän hyväksikäyttöön tilanteissa, joissa työntekijä pystyy itse määräämään ansioistaan tallettamalla työaikaä tai ansioita työaikapankkiin tai nostamalla palkallista vapaa- aikaa tai rahakorvausta.

Vuonna 2006 soviteltua ansio- tai peruspäivärahaa sai yhteensä noin 75 000 henkilöä, joista naisia oli noin 55 000 ja miehiä noin 20 000. Sovitelluista ansiopäivärahoista noin puolet ja peruspäivärahoista pääosa maksetaan osa-aikatyön perusteella. Työaikapankin käyttö soveltuu lähinnä vain pitkään soviteltua päivärahaa saaville osa-aikatyöntekijöille. Vuoden 2006 lopussa oli soviteltua työttömyysetuutta maksettu yli 36 kuukautta runsaalle 4 500 henkilölle.

Valiokunta toteaa, että ehdotettu säännös heikentää soviteltua päivärahaa saavien työntekijöiden asemaa heidän käyttäessään työaikapankkijärjestelmää. Koska sovitellun päivärahan saajista valtaosa on naisia, säännös vaikuttaa erityisesti pienipalkkaisten naisten asemaan. Valiokunta korostaa, että muutoksesta tulee tiedottaa hyvin ja tuoda tiedotuksessa selkeästi esiin se, että työaikapankkijärjestelmän käyttö voi vaikuttaa olennaisesti soviteltua päivärahaa saavien työntekijöiden asemaan.

### **Lomautuksen ajalta maksettava työttömyyskorvaus**

Työaikapankkijärjestelmän tavoitteena on tasata työajan vaihteluita ja siten estää tai vähentää lomautuksia. Esityksen perustelujen mukaan tätä tavoitetta tukee esitys, jonka mukaan kah-

den kuukauden kuluessa ennen lomautuksen alkamista tai lomautuksen aikana työaikapankista maksettu rahakorvaus estäisi työttömyysetuuden maksamisen ajalle, jolle rahakorvaus jaksetaan.

Kyseessä on uudentyyppinen säännös. Aiemmin eivät työssäoloaikana nostetut rahakorvaukset ole vaikuttaneet lomautusajan työttömyyskorvaukseen. Työsopimuslain mukaan lomautusilmoitus tulee antaa työntekijälle viimeistään 14 päivää ennen lomautusta. Tätä ennen työnantajan on annettava työntekijälle tai työntekijöiden edustajille tilanteesta ennakkoselvitys "viipymättä", kun lomautuksen välttämättömyys on ennakoitavissa. Mahdollista siis on, että työntekijä saa tiedon lomautusuhasta myöhemmin kuin kaksi kuukautta ennen lomautuksen alkamista.

Valiokunta kiinnittää sosiaali- ja terveystyövaliokunnan huomiota siihen, että säännös voi olla yhdenvertaisen kohtelun kannalta ongelmallinen. Se asettaa eriarvoiseen asemaan ne lomautetut, jotka syystä tai toisesta joutuvat nostamaan työaikapankista rahakorvauksia vähän ennen lomautusta tai lomautuksen aikana verrattuna niihin, jotka voivat nostaa saatavansa vasta lomautuksen jälkeen ja saavat näin lomautuksen ajalta täyden päivärahan. Myös sillä, missä vaiheessa lomautusta rahakorvaus nostetaan, voi

olla vaikutusta lomautusajan työttömyysturvan määrään.

#### **Vanhuuseläkettä saavan oikeus työttömyysetuuteen**

Lakiehdotuksen mukaan niillä työnhakijoilla, jotka saavat vanhuuseläkettä sen johdosta, että he ovat saavuttaneet valtion eläkeläisä (1295/2006) tarkoitetun eroamisikänsä, olisi oikeus työttömyysetuuteen.

Valiokunta pitää muutosta tärkeänä. Muutos parantaa niiden vanhuuseläkkeelle jääneiden asemaa, jotka toimivat tehtävissä, joissa on eroamisikä. Nämä tehtävät ovat pääosin puolustusvoimissa, rajavartiolaitoksessa ja poliisihallinnossa. Jos tällaisesta tehtävästä eläkkeelle jäänyt henkilö työllistyy ja joutuu myöhemmin työttömäksi, on perusteltua, että hänellä on oikeus työttömyysturvaan.

#### **Lausunto**

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

*että sosiaali- ja terveystyövaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.*

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok  
 vpj. Jukka Gustafsson /sd  
 jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr  
 Hannakaisa Heikkinen /kesk  
 Anna-Maja Henriksson /r  
 Merja Kuusisto /sd  
 Esa Lahtela /sd  
 Jari Larikka /kok

Markus Mustajärvi /vas  
 Sanna Perkiö /kok (osittain)  
 Paula Sihto /kesk  
 Katja Taimela /sd  
 Tarja Tallqvist /kd  
 Jyrki Yrttiaho /vas  
 vjäs. Elsi Katainen /kesk  
 Henna Virkkunen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

## ERIÄVÄ MIELIPIDE

### *Perustelut*

Työaikapankki on erinomainen esimerkki siitä, että yhteisellä sopimuksella työnantaja ja työntekijä voivat saavuttaa huomattavia molemminpuolisia etuja. Jotkut ammatit ja toimialat ovat sellaisia, että työrytmi ja työn määrä vaihtelevat hyvin paljon, ja silloin tarve erityiseen sopimiseen sekä kahdensuuntaisiin joustoihin on ilmeinen. Työaikapankista saadut kokemukset ovat pääosin myönteisiä, ja järjestelmää tulee edelleen kehittää, vaikka sen sovittaminen muuhun lainsäädäntöön ja käytäntöihin vaatisikin ponisteluja.

Suomalainen työttömyysturvajärjestelmä on vaikeaselkoinen ja monimutkainen. Tarve sen uudistamiseen lienee ilmeinen. Suurimpana vikana siinä on lähtökohta, jonka mukaan järjestelmä täytyy luoda mahdollisen väärinkäyttäjän varalle. Kun tämä lähtökohta on hallitseva, se rajoittaa uusien, joustavien käytäntöjen luomista. Pahimmillaan työttömyysturvajärjestelmässä yhdistyvät kaikki kielteiset puolet: se ei turvaa työttömyyden aikaista toimeentuloa, se ei ole läpinäkyvä, asiakas ei tiedä omia oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan ja se estää työllistymisen.

Työaikapankkia tuleekin kehittää joustavasti niin, että sitä ohjaava lainsäädäntö on mahdollistava, ei kieltävä. Nyt hallituksen esityksessä on kaksi pahaa puutetta: se kohtelee lomautustilanteessa työttömäksi jääviä eri tavalla riippuen siitä, koska säästöt pankista realisoidaan, ja sovitellun päivärahan tilanteissa, joissa kertynyt säästö laskennallisesti pakkorealisoidaan osittain työllistyvän tappioksi. Esityksen puutteet johtavat työntekijöiden painotettuun eriarvoiseen kohteluun sukupuolen ja heikon työmarkkina-aseman perusteella.

Valiokunnan lausunnossa on tuotu nämä seikat hyvin esille, mutta johtopäätökset ovat riittämättömät. Havaitut puutteet eivät edistä työaikapankin perimmäisiä tarkoituksia.

### *Mielipide*

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että lakiehdotuksen 3 luvun 6 §:n 3 ja 4 momentti sekä 4 luvun 4 §:n 1 momentti poistetaan.*

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2007

Markus Mustajärvi /vas  
Jyrki Yrttiaho /vas  
Jukka Gustafsson /sd  
Esa Lahtela /sd

Merja Kuusisto /sd  
Katja Taimela /sd  
Tarja Tallqvist /kd